

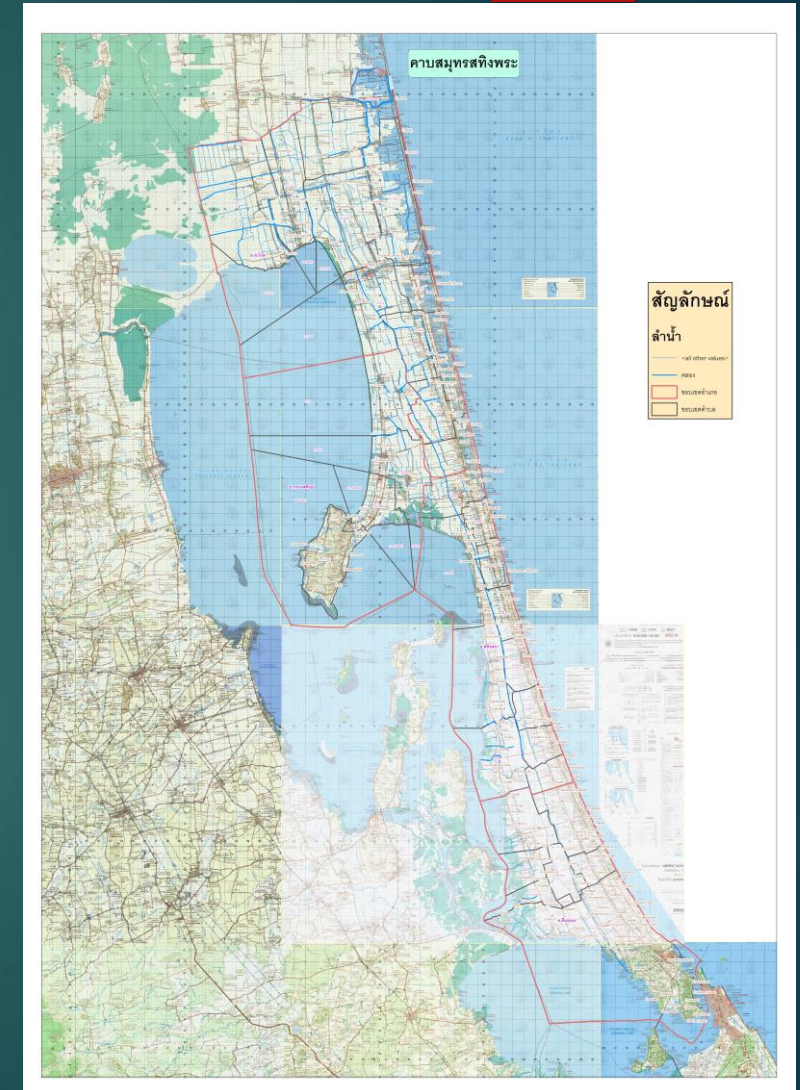
อุทกภัยคาบสมุทรสทิงพระ จ.สงขลา 2559-2560

ชาคริต โภชะเรือง

มูลนิธิชุมชนสงขลาและภาคีเครือข่าย

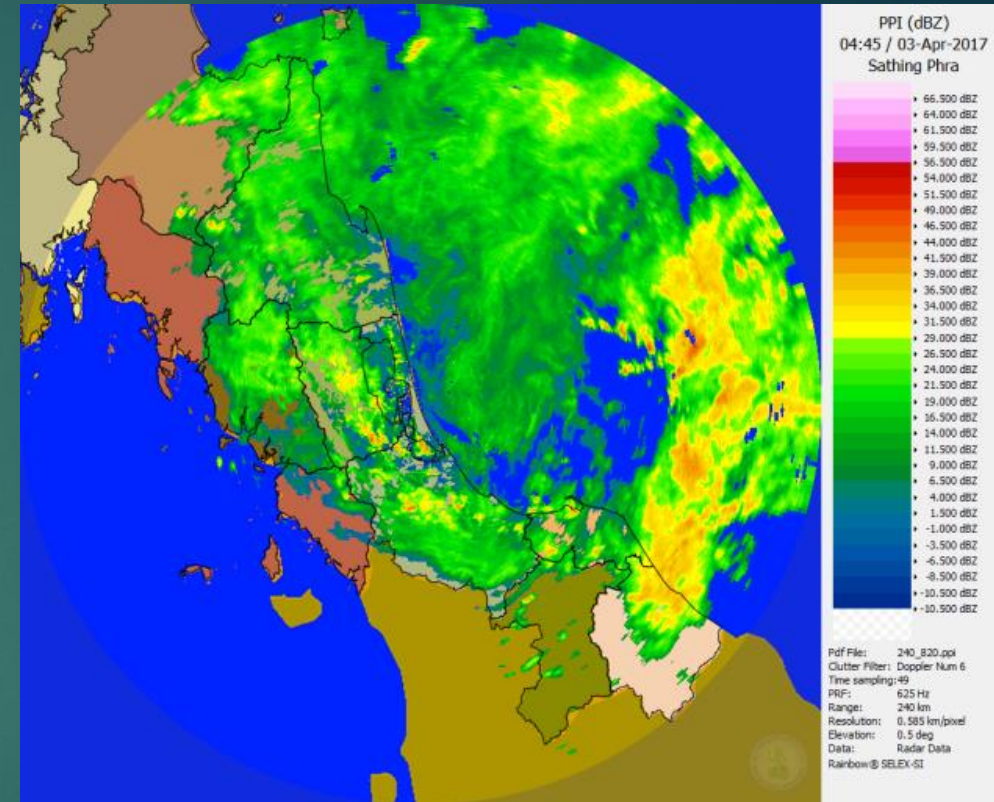
ลักษณะทางกายภาพ

- ▶ คาบสมุทรสทิงพระเกิดจากการงอกของคาบสมุทร เกิดการถมกันของทราย คุณสมบัติของมันคือเป็นพื้นที่ต่ำ ลุ่ม เฉลี่ยความสูงอยู่ที่ 3 เมตร 4 เมตรจากน้ำทะเล ซึ่งถือว่าต่ำมาก เมื่อเกิดฝนตกก็ไม่มีทางระบาย
- ▶ การเกิดน้ำท่วมของคาบสมุทรสทิงพระ เกิดจากสาเหตุ 3 ปัจจัยภายนอก คือ 1) ฝนในพื้นที่ตกหนัก น้ำระบายไม่ทันเนื่องจากพื้นที่ราบ 2) น้ำจากพัตลุง จากนคร ลงมา ทำให้น้ำทะเลสาบสงขลาสูงขึ้น 3) น้ำทะเลในอ่าวไทยสูงด้วย มันก็เป็นปัจจัยหนุน ถ้าหากมีวิธีที่แก้ไขปัญหาดังกล่าวทั้งสามอย่างนี้ ก็สามารถลดปัญหาน้ำท่วมได้ แต่ไม่มีทางที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะเป็นที่ราบ
- ▶ ที่มา : ดร.ธนิต เฉลิมยานนท์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สาเหตุหลักของอุทกภัย

- ▶ 1.ปริมาณน้ำฝนในพื้นที่ที่มีมากเนื่องจากฝนตกหนัก น้ำท่วมที่ผ่านมาเป็นช่วงต้นเดือนธันวาคม 1-8 ธันวาคม 2559 ฝนตกเฉลี่ยประมาณ 1,400 มิลลิเมตร และ 1-8 มกราคม 2560 ฝนเฉลี่ยประมาณ 400 มิลลิเมตร ด้วยสถิติแล้วฝนในครั้งนี้อันตรายมาก ในปี 2548 ฝนในครั้งนั้นประมาณ 800 มิลลิเมตร และน้ำสมทบจากทะเลสาบสงขลา น้ำไหลแรงเร็ว ระบายน้ำไม่ทัน และคลองที่สามารถระบายน้ำโดยเฉพาะคลองสาขาปากทะเลมีขนาดเล็ก คลองสำคัญในพื้นที่ได้แก่ คลองระโนด คลองโรง-คลองหนัง ในขณะที่ทะเลสาบสงขลากลายเป็นแก้มลิงบวกกับน้ำจากฝั่งอ่าวไทย
- ▶ 2.ถนนขวางทางน้ำ ได้แก่ ถนนสายท่าจีน ถนนคลองโรง-วัดเอก ถนนริมเล ท่าคุระ-เกาะใหญ่

ความเสียหาย

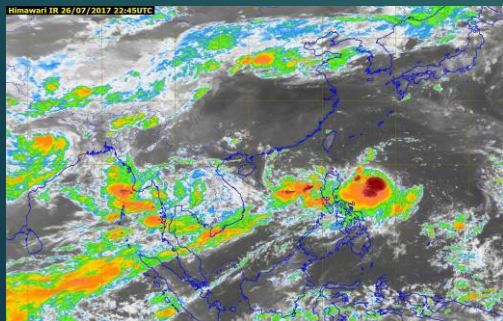
- ▶ มีผู้ได้ผลกระทบทั้งหมด 145,948 คน 968ครัวเรือน ความเสียหายด้านชีวิตมีผู้เสียชีวิต 12 รายจากสาเหตุเรือล่ม เนื่องจากในทะเลอ่าวไทยลมพัดแรง บาดเจ็บ 2 ราย สาเหตุมาจากการประกอบอาชีพประมง ออกเรือ เรือจม บ้านเรือนเสียหาย 221 หลัง การเยียวยา ถ้าเสียหายทั้งหลัง จะสร้างบ้านใหม่ให้ ความเสียหายด้านการเกษตร ด้านพืช 7,922 ราย 53 ล้าน บาท ด้านปศุสัตว์เสียหาย 784 ราย 6 ล้านบาท ความเสียหายของถนน 195 สาย โรงเรียน 16 แห่ง จนถึงจังหวัดสงขลา ได้มีการประชุมเพื่อช่วยเหลือกันแล้ว 7 รอบปัจจุบันมีคนที่ ได้รับการช่วยเหลือทั้งสิ้น 51,922 ราย รวมเป็นเงิน 124 ล้านบาท

- ▶ ที่มา : คงศักดิ์ คงปาน ตัวแทน ปภ.สงขลาสาขาระโนด

กรณีศึกษาดีๆ

- ▶ ต.ทำหิน : เริ่มเตรียมความพร้อม มีเครือข่าย มีอาสาสมัคร ที่ช่วยในเรื่องของการเตือนภัย เฝ้าระวังเรื่องเรียนรู้การพยากรณ์อากาศ การเตรียมตัวของชุมชน การเชื่อมโยงเครือข่ายกับพัทลุง ทางศูนย์อุตุนิยมวิทยาได้ส่งตัวแทนออกมาทำ MOU เรื่องเฝ้าระวังเรื่องของฝนฟ้าอากาศ และเรื่องของอาชีพ มีอาสาสมัครกู้ภัย นอกจากนั้นก็มีการปรับตัวเรื่องของการทำนา เน้นการทำนาที่เป็นพันธุ์พื้นเมือง สำหรับการเตรียมความพร้อมในเรื่องของพายุ สิ่งสำคัญคือเรื่องอาหารวัว ช้างข้าว เมื่อน้ำท่วมแทนที่จะใช้ไฟฟ้า หันกลับมาใช้ถ่านจากตาล โตนดที่มีอยู่มาก การเตรียมตัวในเรื่องของยาสามัญประจำบ้าน หออะไรที่เป็นของจำเป็นประจำครัว

ความร่วมมือในการแก้ปัญหา

- ▶ โดยร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ศูนย์อุตุฯ สนง.ทรัพยากรน้ำภาค 8 ปภ.ระโนด โครงการชลประทาน ท้องถิ่นและท้องที่ในคาบสมุทรสติงพระ ศูนย์ช่วยเหลือภัยพิบัติส่วนหน้าจังหวัดสงขลา(บ้านขาว) มูลนิธิชุมชนสงขลา/ศปจ.สงขลา มูลนิธิชุมชนไท มูลนิธิเครือข่ายเมืองภาคใต้เพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สภาองค์กรชุมชน โครงการบัณฑิตอาสาสถาบันวิจัยและพัฒนาสุขภาพภาคใต้ สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา

1.มาตรการใช้สิ่งก่อสร้าง

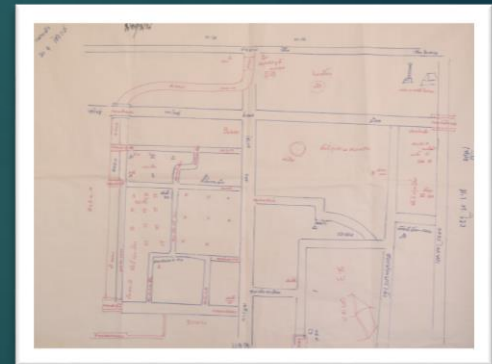
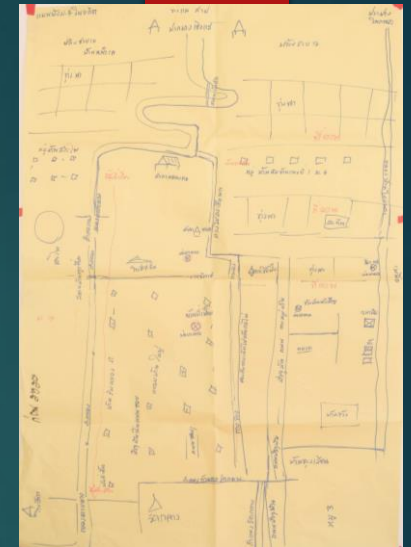
- ▶ -บริหารจัดการน้ำให้ระบายลงสู่ทะเลทั้งสองฝั่ง ซึ่งปัจจุบันโครงการของชลประทานในพื้นที่กำลังดำเนินการสร้างประตูปิดเปิดน้ำในหลายจุด โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับระบบนิเวศน์
- ▶ -แก้ไขปัญหาดินที่ขวางทางน้ำ มีท่อหรือเพิ่มบล็อกให้น้ำสามารถไหลผ่านได้มากขึ้น
- ▶ -ยกระดับความสูงของถนนท่าคูระเพื่อเป็นคันกั้นน้ำ

2.มาตรการไม่ใช่สิ่งก่อสร้าง

- ▶ 2.1 พัฒนากลไกการทำงานร่วมกัน โดยคำนึงถึงการแก้ไขปัญหาและประสานความร่วมมือ ทำงานในลักษณะเครือข่ายแนวราบ ไม่เป็นทางการ พลัดเปลี่ยนการเป็นเจ้าภาพ หนุนเสริมการทำงานและบูรณาการงานร่วมกัน รวมไปถึงเชื่อมประสานความร่วมมือกับ ภาคีนอกพื้นที่
- ▶ 2.2 จัดตั้งเครือข่ายจิตอาสาเฝ้าระวัง เตือนภัย กู้ภัย และฟื้นฟูระดับลุ่มน้ำ เพื่อการเตือนภัย กู้ภัย และฟื้นฟูชุมชนในพื้นที่โดยครอบคลุมเครือข่ายในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา (พัทลุง/นครศรีธรรมราช/สงขลา ระดับอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน) ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรในการเสริมศักยภาพเครือข่ายในการเตือนภัย กู้ภัย เยียวนาฟื้นฟู มีกลุ่ม line กลางชื่อ เตือนภัยคาบสมุทรสติงพระ มีการสนับสนุนอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเตือนภัย กู้ภัย และฟื้นฟู

- ▶ 2.3 จัดทำผังชุมชน/ผังน้ำระดับลุ่มน้ำ ให้ชุมชนและหน่วยงานได้ศึกษาลักษณะทางกายภาพ กำหนดพื้นที่เสี่ยงภัย เส้นทางน้ำ ทางน้ำเดิม นำมาสู่การกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสม สร้างความรู้ตัวแบบลักษณะบ้านที่อยู่กับน้ำได้ แบบบ้านสำหรับผู้ประสบภัย ฯลฯ โดยนำร่องในพื้นที่เพื่อเป็นบทเรียนและนำไปขยายผล โดยมี ม.3,ม.4 ตำบลเชิงแส อำเภอกระแสดินธุ์เป็นพื้นที่ต้นแบบ
- ▶ 2.4 การขุดลอกทะเลสาบสงขลา รวมไปถึงคลองสาขาที่เป็นทางน้ำ เช่น ในพื้นที่ตำบลบ้านขาว ได้แก่ คลองกก คลองนางเขียน คลองบ้านขาว คลองบ้านล่องลม
- ▶ 2.5 การขยายคลองระบายน้ำให้มีความกว้าง แต่ไม่ลึกเพื่อป้องกันน้ำเค็มเข้าพื้นที่ ได้แก่ คลองระโนด คลองโรง-พังยาง คลองหนั่ง

- ▶ 2.6 พัฒนาป่าพรุฉิมพรีเป็นพื้นที่เก็บน้ำตามธรรมชาติ
- ▶ 2.7 ให้กรมทรัพยากรน้ำบาดาลฟื้นฟูบ่อบาดาลที่เจาะแล้วให้สามารถใช้ประโยชน์
- ▶ 2.8 ชุมชนปรับตัวด้วยการสร้างอาคารที่พักอาศัยในรูปแบบที่มีใต้ถุนสูง มีการปรับทำการทำนาในรูปแบบไร่นาสวนผสมโดยใช้เมล็ดพันธุ์พื้นถิ่นที่ทนน้ำ เช่น ข้าวหอมจันทร์ ข้าวกระดังงา ข้าวสังหยด ชวนาระโนลดการใช้น้ำมาปลูกข้าวตามฤดูกาล มีกองทุนเมล็ดพันธุ์หมุนเวียน เพิ่มแหล่งน้ำบนผิวดิน(บ่อ/สระ)
- ▶ 2.9 กรมปศุสัตว์สนับสนุนให้ผู้เลี้ยงวัวที่มีจำนวนมากมีแปลงหญ้าของตนเองหรือวิจัยค้นหาอาหารสำเร็จรูปเพื่อใช้เลี้ยงวัวในช่วงเกิดอุทกภัย 3 เดือน